

3. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови / І. Вихованець, К. Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 398 с.
4. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.
5. Сучасна українська літературна мова / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас, Г. О. Козачук, О. І. Леута, В. В. Лобода / за ред. М. Я. Плющ ; [підручник]. – К. : Вища школа, 1994. – 424 с.
6. <http://it.wikipedia.org/wiki/Diatesi> (25.03.2013).
7. [http://www.treccani.it/enciclopedia/diatesi_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)](http://www.treccani.it/enciclopedia/diatesi_(Enciclopedia-dell'Italiano))

Стаття надійшла до редакції 12 лютого 2013 року

УДК 811.111+811.161.2'42

*Ілона Дерік
(м. Одеса, Україна)*

**ДО ПИТАННЯ ПРО ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ
ДИСКУРСУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ІНТЕРНЕТ-
ПОВІДОМЛЕНЬ ДІЛОВОЇ ТЕМАТИКИ
(на матеріалі англійської та української мов)**

У статті викладено результати комплексного дослідження лінгвістичних особливостей дискурсу інформаційних Інтернет-повідомлень ділової тематики. На матеріалі різносистемних мов (англійської та української) визначено загальні характеристики та дистинктивні риси лінгвістичного оформлення означеного виду дискурсу.

***Ключові слова:** лінгвістичні особливості, дискурс інформаційних Інтернет-повідомлень ділової тематики, різносистемні мови, дистинктивні риси.*

В статті изложены результаты комплексного исследования лингвистических особенностей дискурса информационных Интернет-

сообщений деловой тематики. На материале разносистемных языков (английского и украинского) определены общие характеристики и дистинктивные черты лингвистического оформления данного вида дискурса.

Ключевые слова: лингвистические особенности, дискурс информационных Интернет-сообщений деловой тематики, разносистемные языки, дистинктивные черты.

The article reveals the overall analysis of the linguistic peculiarities of the informational Internet business messages discourse. The data of the contrastive investigation of the two distant languages (English and Ukrainian) serve the basis for distinguishing the general characteristics and the distinctive features of the given type of discourse.

Key words: linguistic peculiarities, informationa Internet business messages discourse, distant languages, distinctive features.

У сучасній науковій парадигмі центральне місце посідають проблеми дискурсології і лінгвістики тексту, розвідки з дослідження тексту у когнітивному, лінгвокультурологічному та психолінгвістичному аспектах.

Об'єкт дослідження у пропонованій статті – дискурс інформаційних Інтернет-повідомлень ділової тематики (ІП в ДТ) як комплексне мисленнєво-мовленнєве утворення. Предмет дослідження – лінгвістичні характеристики означеного виду дискурсу на різних рівнях мовної системи. Дослідження виконувалось на матеріалі англо- та українськомовних Інтернет-повідомлень виробництва провідних інформаційних компаній *CNN, DowJones, Forbes, MSNBC, Укрінформ, 5 канал*.

Актуальність цієї науково-дослідної роботи обумовлена інтенсифікацією процесів вдосконалення ділового мовлення, спрямованих на оптимізацію інформаційно-комунікативного процесу, що створює передумови для детального дослідження ділового дискурсу з урахуванням різних аспектів та чинників комунікації. Наукова новизна цього дослідження у тому, що в ньому вперше на матеріалі англійської та української мов здійснюється комплексний лінгвістичний аналіз дискурсу ІПвДТ як мисленнєво-мовленнєвого феномену, спрямований на виявлення загальних характеристик та дистинктивних рис оформлення цього виду дискурсу.

Методологічний апарат дослідження складається з методів теоретичного узагальнення, критичного аналізу, порівняльного методу.

Теоретичною базою дослідження слугували публікації, присвячені розкриттю феномену дискурсу як мисленнєво-мовленнєвої категорії (науково-дослідні роботи В. Борботька, І. Сусова, Р. Помірка, Ф. Бацевича [2]; [7]; [1]), детальному аналізу різних типів інституціонального дискурсу [5], вивченню ділового мовлення (публікації А. Загнітка та А. Островської) [4], а також дослідження, спрямовані на визначення специфіки ділового англомовного дискурсу, його ключових концептів та функціонально-стильових характеристик [3]; [6].

Дискурс інформаційних Інтернет-повідомлень ділової тематики (ІПВДТ) є складним утворенням, що сформувалося на базі трьох видів дискурсу: мережного дискурсу або дискурсу Інтернету (на основі його інтерактивної природи й широкого використання мультимедійних і гіпертекстових технологій), дискурсу медіа або ЗМІ (на основі реалізації функції періодичного розповсюдження масової інформації з дотриманням вимог до ЗМІ, наявності при телекомунікації посередника й певного технічного середовища) і ділового (комерційного) дискурсу (на основі тематики й вокабуляра).

Самобутність та оригінальність дискурсу ІПВДТ підтверджується його унікальністю в таких аспектах:

- одночасна професійна і особистісна орієнтованість дискурсу;
- інтегральний характер арсеналу комунікативних стратегій;
- специфічність статусно-рольових характеристик комунікантів;
- особиста зацікавленість комунікантів в успішності інформаційно-комунікативного процесу;
- контроль за якістю інформації, за її релевантністю (відповідність заголовка змісту повідомлення);
- створення оптимальних умов для успішності процесу отримання й обробки інформації реципієнтом (високий ступінь архівування повідомлень, можливість отримання й обробки

реципієнтом архівної інформації великого обсягу у будь-який зручний для нього час, що забезпечується функцією «pod-cast»;

- особливість лінгвістичного оформлення.

Лінгвістичний аналіз текстів англо- й українськомовних інформаційних Інтернет-повідомлень, спрямований на визначення особливостей лексичної, граматичної і стилістичної структури дискурсу ІІПВДТ, дозволив виявити такі закономірності:

- в аспекті лексико-семантичних характеристик:

1) перевага лексики загальноекономічного змісту над власне біржовою в процентному співвідношенні 20%:10% від загальної кількості слововживань;

2) високий вміст загальноновживаної лексики (60% від загального обсягу вибірки);

3) розповсюдженість лексичних одиниць, що передають модальні та емоційні значення – відповідно 40% та 20% від загального обсягу вибірки;

4) наявність слів широкої семантики – 3,5% від загального обсягу вибірки;

5) широке використання лексичних засобів мовленнєвого контакту (наприклад: *youknow; Ibelieve; Ithink; hey; hello*) – 3%;

6) уживання лексичних інтенсифікаторів (прислівників міри та ступеня), використовуваних для підсилення значення знаменних слів, що виражають ставлення ведучого до предмета зображення і мають додаткові відтінки значень, – 3,5%;

- в аспекті характеристики способів словотвору:

1) перевага серед економічної лексики слів-комполітів, утворених за моделями, де перший або другий компонент виражений іменником, наприклад: N+N (напр.: *marketrate* – біржовий курс; *mortgage industry* – іпотечна індустрія); N+N+N (напр.: *consumersentimentindex* – індекс споживчої чутливості); Adj+N (напр.: *commonstock* – звичайні акції); PI + N (напр.: *borrowin gcosts* – відсотки за позикою) – 80% лексичного складу, що характеризується як економічна лексика;

2) поширеність аббревіатур (напр.: англ.: *VAT; ISE (International Stock Exchange); IIB (International Investment Bank); IMF (International Monetary Fund); ПДВ (податок на додаткову*

вартість); МФБ (Міжнародна фондова біржа); МІБ (Міжнародний Інвестиційний Банк); МВФ (Міжнародний валютний фонд) (10% від загального обсягу вибірки економічної лексики);

3) уживання лексичних одиниць біржової тематики, в основі утворення яких лежить метафоричне або метонімічне перенесення значення (напр.: англ.: *bear; bull; rally; storm; upfront*; укр.: *бик; ведмідь; вуличний ринок; натовп; занурення* (10% обсягу вибірки економічної лексики);

• в аспекті морфологічних особливостей:

1) поширеність артиклів, прийменників, сполучників, питальних займенників, а також особового, темпорального й просторового дейксису (до 10%); перевага особового дейксису першої особи і просторового дейксису над іншими дейктичними формами (у співвідношенні 4%: 3%: 3%);

2) більш висока дистрибуція іменників (45% вибірки) у порівнянні з дієсловами й дієслівними формами (30%), прикметниками (10% вибірки) і прислівниками (5% вибірки);

3) перевага неособових форм дієслова (інфінітив, герундій, дієприкметник) – 20% над особовими (10%);

4) більша розповсюдженість форм пасивного стану (70% особових дієслівних форм) у порівнянні з формами активного стану (30% особових дієслівних форм);

5) в українськомовних текстах – перевага особових дієслівних форм теперішнього і майбутнього часу (45% і 35% реалізацій) над формами минулого часу (20% реалізацій), в англомовних – перевага часових форм на позначення динамічної тривалої дії – форми груп *Continuous* і *Perfect Continuous* над часовими формами групи *Indefinite* (у співвідношенні 40%:35%:25%) (напр.: *I mean everybody has been talking about this recovery; Усі соціальні виплати нараховуватимуться згідно з чинним законодавством*);

6) широке вживання вищого й найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників, особливо в аналітичних повідомленнях, що пояснюється загальним змістом і цільовою установкою повідомлення (напр.: англ.: *And consumers were feeling*

a lot of more confident in July; укр.: *Набагато складнішою є ситуація з ринком нафти*);

- в аспекті синтаксичних характеристик:

1) широке використання клішованих синтаксичних конструкцій;

2) уживання складних речень із зв'язками сурядності й підрядності;

3) повтор синтаксичних конструкцій (10% від загальної кількості проаналізованих речень);

4) високий ступінь наявності конструкцій вторинної предикації з дієприкметником (60% від загальної кількості проаналізованих речень);

- в аспекті стилістичних характеристик на лексичному рівні:

1) частотне вживання слів широкої семантики й слів з ослабленим лексичним значенням (напр.: англ.: *Things like that area general story. The things were hanging around in here*; укр.: *Для компанії такого рівня дрібниць немає. Подібні речі не є новиною*);

2) метафоричність мовлення, що проявляється в таких моментах, як:

а) розповсюдженість лексичних стилістичних прийомів і образних засобів (метафора, метонімія, епітети й т.д.) (напр.: англ.: *It's time for you to escape, escape the ghost of life less stocks*; укр.: *Судячи з результатів останніх біржових операцій, ринок дає задній хід (прибутковість цінних паперів зростає, а ціни падають)*);

б) насиченість мовлення метафоричною термінологічною й професійною біржовою лексикою, фразеологічними зворотами, малозрозумілими для необізнаних слухачів, що не ознайомлені із глосарієм біржових коментаторів (напр.: англ.: *The storm finished on Wall Street as investors' rallies rounded twice ector of bullish news*; укр.: *Минулого тижня біржові аналітики констатували «занурення» на ринку нерухомості*);

3) широке використання морфемного повтору й різних видів лексичного повтору (простий повтор, послідовний повтор, підхоплення, обрамлення тощо) (напр.: англ.: *This variation of*

official interest rates is helping to fuel the continuing strength of the Australian dollar, the strength of the dollar helps US exporters of goods and services to Australia; укр.: Ці процеси спричинять підвищення цін на акції вітчизняних компаній, підвищення цін на акції обумовить економічний зріст підприємств);

4) наявність контекстуальних синонімів (напр.: англ.: *The protection available dataisanon-goingbattle;* укр.: Ці процеси спричинять підвищення цін на акції вітчизняних компаній, підвищення цін на акції обумовить економічний зріст підприємств);

5) уживання стилістично забарвлених слів (напр.: англ.: *Unfortunately, we are at the portionof the show, where we have to terminate this very interesting discussion.* укр.: Банківські кредити стимулюють виробництво, дозволяють розв'язувати широке коло економічно-соціальних проблем, значною є і благодійно-спонсорська діяльність);

6) уживання експресивно-виражальних слів і слів, що виражають емоційні стани (напр.: англ.: *Is it the growing through the very low base or throughthe very fantastic business environment?* укр.: Вражаюче успішною є діяльність компанії на вітчизняному ринку);

7) уживання слів з явно вираженою оціночною конотацією (напр.: англ.: *The market is booming for the setypes of services.* укр.: Несподівано високими є показники економічної діяльності компанії за поточний рік);

8) уживання лексико-стилістичних засобів мовленнєвого контакту, в яких передається ставлення ведучого до слухача (напр.: англ.: *you know, I believe, I think, hey, hello, I hope, I bet, I presume, I doubt;* укр.: можливо, здається, на нашу (на мою) думку, як відомо, по-перше, безперечно);

9) використання прислівників міри та ступеня у функції інтенсифікаторів для підсилення значення повнозначних слів та відображення ставлення мовця до предмета мовлення (напр.: англ.: *It's pretty far from the truth. Thanks to avery colourful person;* укр.: Набагато складнішою є ситуація з ринком нафти);

10) поширеність клішованих фраз, стійких словосполучень (напр.: англ.: *for a second day in a row*; укр.: *у даний час, за наявності*);

11) наявність дискурсивних маркерів (напр.: англ.: *however, well, now, really, still, actually, possibly, probably, conversively*; укр.: *проте, власне кажучи*);

- в аспекті стилістичних характеристик на синтаксичному рівні:

1) наявність стилістично забарвлених синтаксичних конструкцій і зворотів (напр.: англ.: *Stocks have the least seniority and are the last to be paid if the business fails. (S+Pv (PassiveVoice))*; укр.: *Нині «Демарк» обслуговує понад тисячу двісті підприємств області, що належать як до державних, так й приватних форм власності, представляють великий, середній і дрібний бізнес*);

2) особливості використання синтаксичних зв'язків (високий вміст складних речень із зв'язками підрядності й сурядності), широке використання дієприкметникових, герундіальних та інфінітивних зворотів, підрядних речень (напр.: англ.: *And consumers were feeling a lot of more confident in July when the university of Michigan consumer sentiment index rose to ninety six point five and that was in-line with expectations a little bit higher than in July*; укр.: *Відповідаючи на запитання кореспондента Укрінформу, Генеральний директор компанії «Гештальт Консалтинг Груп», Анатолій Тихончук, проінформував, що її клієнтами нині є відомі вітчизняні міжнародні структури*);

3) використання в ініціальній позиції обставин місця й часу, підрядного речення причини (напр.: англ.: *In the Head lines this afternoon. Because we are at the portion of the show where we ask our guests...*; укр.: *У компанії «Гештальт Консалтинг Груп» цей напрямок діяльності ведеться на основі сучасних інформаційних технологій*);

4) наявність засобів логічного членування висловлення (напр.: англ.: *firstly, secondly, consequently*; укр.: *по-перше, насамперед, у цілому*);

5) наявність синтаксичних і лексико-синтаксичних стилістичних прийомів:

а) інверсії (напр.: англ.: *Here for this discussion, is John Paterson.* укр.: *Один законопроект, необхідний для вступу до СОТ, депутати ухвалили у цілому. У компанії «Геіштальт Консалтинг Груп» цей напрямок діяльності ведеться на основі сучасних інформаційних технологій*);

б) еліпсиса (напр.: англ.: *Direct from the Street dot. com. Nice to have you with us. Shares of Morgan Stanley currently trading;* укр.: *І все таки, щодо пролонгації кредитів, які було держані нинішнього року, на наступний рік*);

в) паралелізм у поєднанні з простим повтором (напр.: англ.: *I try to make you a better investor, try to make you a better trader, and definitely make you a better client.* укр.: *Будь ласка, про те, яка у нас ситуація із кредитуванням малого і середнього бізнесу в нашій державі, яка перспектива цієї справи*);

г) полісиндетону (напр.: англ.: *Analysts say consumers manage to look past raise in oil and gas prices and boost in spending and investments;* укр.: *Проти СОТівських законопроектів виступали лише комуністи, або.. вони не голосували, або голосували проти.*

За результатами комплексного лінгвістичного аналізу текстів ІІІ в ДТ англійською та українською мовами було зроблено висновок про наявність таких загальних лінгвістичних характеристик дискурсу ІІІ в ДТ:

1) насиченість мовлення абрєвіатурами, термінологічною й професійною лексикою сфери бізнесу одночасно з частим вживанням лексичних стилістичних прийомів, модальних і оціночних слів;

2) розповсюдженість стереотипних синтаксичних конструкцій і мовленнєвих кліше офіційно-ділового стилю на фоні широкого використання колоквіалізмів і синтаксичних стилістичних прийомів розмовного стилю – еліпсису, інверсій, паралелізму, полісиндетону;

3) більша насиченість лексичними виражальними засобами й стилістичними прийомами мовлення ведучого в окремих жанрових різновидах англо- й українськомовних ІІІ в ДТ – інтерв'ю і бесіда, репортаж.

За даними зіставлення лінгвістичних даних у досліджуваних різносистемних мовах (англійській та українській) було визначено окремі дистинктивні риси лінгвістичного оформлення англомовного дискурсу ІІІ в ДТ у порівнянні з україномовним.

Так, лінгвістичне оформлення англомовного дискурсу ІІІ в ДТ характеризується такими особливостями:

1) висока насиченість мовлення особовими й присвійними займенниками першої й другої особи (*I, we, us, our; you, your*), що сприяє інтимізації комунікативного процесу, наданню йому тональності задушевної бесіди (напр.: англ.: *We've been speaking with David Schwarz... You are talking about companies that have phenomenal growth...*);

2) уживання в англомовних ІІІ в ДТ у часовій формі *Continuous* дієслів, що позначають сприйняття за допомогою органів почуттів (*to feel* (у значенні: *to have a feeling of*); *to see* (у значенні: *to perceive*) (напр.: англ.: *And what sort of growth numbers are we seeing? And consumers were feeling a lot of more confident in July*);

3) навмисне пропущення особового займенника у функції підмета та артикля перед іменником;

4) часте використання умовного способу для реалізації емоційно-модальних конотацій (напр.: англ.: *Would you say that we b security systems are more or less important today and if so why? I would say again... Where would you say are the strongest areas of this economy right now*);

5) широке використання лексичних засобів мовленнєвого контакту (наприклад: *you know; I believe; I think; hey; hello*) – 3%;

6) об'єднання мовленнєвих стратегій офіційно-ділового і розмовного стилю, що пояснюється прагненням ведучого створити передумови для отримання адресатом необхідної інформації у сфері бізнесу у формі неформальної дружньої бесіди;

7) широка розповсюдженість у мовленні ведучого стилістичних засобів паралелізму, парцеляції, еліпсису.

Лінгвістичне оформлення українськомовного дискурсу ІІІ в ДТ визначається такими характеристиками:

1) широке використання запозичених англомовних кореневих

морфем для утворення неологізмів на основі словотворчих моделей, які є характерними для української мови (напр.: *бізнесовий; консалтинговий*);

2) більша розповсюдженість дієслівних форм теперішнього і майбутнього часу (45% і 35% реалізацій) у порівнянні з формами минулого часу (20% реалізацій);

3) більш частотне використання форм недоконаного виду (55%) у порівнянні з формами доконаного виду (45%);

4) менша частотність використання лексико- та синтаксично-стилістичних засобів у порівнянні з англомовним дискурсом ІІІ в ДТ.

Перспектива подальшого дослідження убачається у лінгвістичному аналізі німецькомовного та російськомовного дискурсу ІІІ в ДТ з метою підтвердження припущення про універсальність визначених загальних характеристик лінгвістичного оформлення дискурсу ІІІ в ДТ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. Мовленнєві жанри в міжкультурній комунікації : монографія / Ф. Бацевич, Р. Помірко, А. Паславська. – Львів : ПАІС, 2010. – 280 с.
2. Борботько В. Г. Принципы формирования дискурса: От психолінгвистики к лингвосинергетике/ В. Г. Борботько. – М. : ЛИБРОКОМ, 2009. – 288 с.
3. Дерік І. М. Просодичні особливості дискурсу інформаційних повідомлень ділової тематики в Інтернеті: дис. ...канд. філол. наук : 10.02.15/ Дерік Ілона Морисівна. – Донецьк, 2007. – 264 с.
4. Загнітко А. П. Сучасне ділове українське мовлення : Навч. посібник / А. П. Загнітко, Л. С. Островська. – Донецьк : Академія, 1997. – 433с.
5. Карасик В. И. Этнокультурные типы институционального дискурса // Этнокультурная специфика речевой деятельности: Сб. обзоров / В. И. Карасик. – М.: ИНИОН РАН, 2000. – С. 37–64.

6. Науменко Л. П. Діловий дискурс та його функціонально-стильові характеристики / Л. П. Науменко // Культура народів Причерномор'я. –Симферополь, 2003. – № 37. – С. 122–124.
7. Сусов И. П. Введение в языкознание / И. П. Сусов. –М. : АСТ : Восток–Запад, 2008. – 379 с.

Стаття надійшла до редакції 8 лютого 2013 року

УДК 811.161.2'42

*Людмила Довбня, Тамара Товкайло
(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)*

ЛІНГВІСТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ «РУСЬКОЇ ПРАВДИ» – ДАВНЬОЇ ЮРИДИЧНОЇ ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМА

У статті втілено намір здійснити лінгвістичний аналіз давньої української юридичної писемної пам'ятки – зведення законів «Руська Правда», зацентовано увагу на суспільній значимості документа. Розглянуто й проаналізовано фонетичні, лексичні (у т. ч. й лексико-семантичні), синтаксичні та стилістичні особливості пам'ятки, які переконливо засвідчують її оригінальність та українське походження. Наголошено на необхідності ґрунтовного мовознавчого опрацювання давніх українських пам'яток писемності у зв'язку з потребою впорядкування й систематизації даних різних мовних рівнів у діячості.

Ключові слова: пам'ятка української писемності, «Руська Правда», лінгвістичний аналіз, фонетичні риси, лексика, синтаксис, стилістичні особливості, історія мови.

В статтє воплощено намерение осуществити лингвистический анализ древнего украинского юридического памятника письменности – свода законов «Русская Правда», акцентировано внимание на общественной важности документа. Рассмотрены и проанализированы фонетические, лексические (в т. ч. лексико-семантические), синтаксические и стилистические особенности памятника, которые убедительно свидетельствуют о его оригинальности и